

SAUER KATALIN

A felsőoktatásba belépő hallgatók akadémiai képességeinek mérése

Bevezetés

A Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karának Pedagógiai Kutatócsoportja 2005-ben indította el az andragógia szakra belépő hallgatók mérésére irányuló kutatását. A vizsgálatnak több célja is van: egyrészt alapot kíván nyújtani a felsőoktatási törvény által előírt pályaszocializációs vizsgálatoknak, másrészt a hallgatói motivációk és képességek feltárásával segítséget adhat a képzések tervezéséhez, kiegészítő, felzárkóztató programok kidolgozásához, harmadrészt árnyalhatja az oktatás minőségének mutatóit, hiszen azokat nem csak az intézményi és az oktatói oldal határozza meg, hanem a hallgató képességei, felkészültsége is.

2006 óta veszek részt a kutatás adatainak felvételében és azok feldolgozásában. Pályamunkámban a vizsgálat kérdőívét és adatbázisát felhasználva az elsős hallgatók akadémiai képességei közül – a két talán legalapvetőbbet – a szövegértési és a matematikai képességet veszem górcső alá. E két képességcsoport ma már kulcskompetencia, melyek nem csak az eredményes, önálló tanuláshoz elengedhetetlenek, hanem a hétköznapi életben és a munka világában is. Az oktatás szempontjából azonban elsősorban azért fontosak ezek a kompetenciák, mert a tömegesedő felsőoktatásban, illetve az egész életen át tartó tanulás során a hallgatók csak akkor lehetnek sikeresek, ha képesek az önálló tanulásra. A szövegértési és a matematikai képességek nem megfelelő szintje azonban nehezíti ezt a folyamatot, csökkenti a tanuló hatékonyságát, sikerélményeit, a tanulás eredményességét.

A továbbiakban röviden bemutatom a kutatást és a vizsgált képességeket, majd ismertetem legfontosabb, legérdekesebb eredményeimet, melyeket lehetőség szerint összevetek más kutatásokkal.

A kutatás módszere

A kutatás alapja egy három részből álló *kérdőív*. Első része a tanulás, pályaszocializáció szempontjából fontos szociokulturális-háttérváltozókat vizsgálja. A második rész tartalmazza a szövegértési és a matematikai-logikai tesztet. Ezeket egy holland-magyar együttműködés keretein belül dolgozták ki. Hazai oldalról az Országos Közoktatási Intézet és a Pécsi Tudományegyetem vett részt ebben a munkában, holland részről pedig a CITO elnevezésű szervezet. Mindkét ország kutatói arra a következtetésre jutottak, hogy a teszt jól használható, és akár nemzetközi összehasonlításra is alkalmazható. Kérdőívünk harmadik része a Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív, mely a tanulók pszichés jellemzői közül azokat a személyiségjegyeket vizsgálja, amelyek a stresszel, fenyegetésekkel való eredményes megküzdést teszik lehetővé. Ezzel dolgozatomban nem foglalkozom.

Az adatokat SPSS program segítségével dolgoztam fel, munkám során a leíró statisztikák, az átlag-összehasonlítások és a korreláció-vizsgálat eszközeit használtam.

Az *adatfelvétel* a 2005/2006-os tanévtől kezdve folyamatosan zajlik. Minden tanulmányi év első néhány hetében sor kerül a kérdőívek kitöltésére. Ez idő alatt összesen 5853 kérdőív került feldolgozásra. A Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karán kívül tizenöt intézmény működött közre a kutatásban. Kutatásom során az egyes intézmények elemzésével nem foglalkozom. A Kutatócsoport minden évben megküldi az együttműködő iskoláknak az általuk kitöltött kérdőívek analizisét.

A vizsgálatot eredetileg az andragógia szakon tervezték csak lefolytatni, azonban több intézmény és kar is érdeklődést mutatott iránta, így a mintába bekerültek egyéb szakok is. Ezek száma ugyan nem reprezentatív¹, de összehasonlításra, szakcsoportok, képzési szintek között megfigyelhető tendenciák feltárására mindenképpen alkalmas.

A *mintavétel* kérdéseivel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy az a tény, hogy a kérdőívet kitöltők mindegyike bejutott valamely felsőoktatási intézménybe, már egy szűrőt jelent. Feltételezi a képességek egy bizonyos szintjét. A mintából hiányoznak a felsőoktatásba fel nem vett, illetve nem is jelentkező fiatalok és felnőttek. Ez arra enged következtetni, hogy a képességszintek kevésbé lesznek differenciáltak, mint az egyéb mérések során.

A mintát alapvetően a nemek, a kor, a szakcsoportok, a tagozat, a képzési szintek mentén elemeztem. A képzés jellemzői és az egyes képességek összefüggései általában elvárásaimnak megfelelően alakulnak így a hely szűke miatt ezeket nem ismertetem. Érdekesebb eredményeket hozott a szövegtípus és adattípus szerinti teljesítmények elemzése. Bizonyos dimenziók tekintetében az eredményeket összehasonlítottam a PISA² és a PIRLS³ vizsgálatok kimutatásaival, míg a matematikai képességek egyes jellemzőit a PISA és a TIMSS⁴ mérésekkel vettem össze.

A vizsgált kérdések

Dolgozatom *fő kérdése*, hogy milyen szövegértési-és matematikai képességekkel rendelkeznek, illetve milyen tendenciák figyelhetők meg azokban? Megvizsgálom továbbá azt is, hogy az általam megfigyelt eredmények milyen kapcsolatban vannak az ebben a témakörben végzett, hasonló mérések eredményeivel.

Alaphipotézisem, hogy a felsőoktatásba belépő hallgatók szövegértési és matematikai-logikai képességeinek átlagteljesítménye legalább 70% körül mozog. E feltételezés háttérében az az elképzelés áll, hogy a felsőoktatásban az eredményes, önálló tanuláshoz szükséges szövegértési teljesítmény legalább 85%-os, ugyanakkor tudjuk, hogy a mintában megjelennek felsőfokú szakképzésben tanuló hallgatók is.

Feltételezem továbbá azt is, hogy a képességeket jellemző trendek a fent említett nemzetközi vizsgálatokban leírtakhoz hasonlóan fognak alakulni.

Röviden a szövegértési képességről

Bár a hetvenes évek végén még vita tárgyát képezhette az olvasás szükségességének kérdése, ma már nem kell magyarázni az olvasás-szövegértés iskolai, társadalmi és

---

¹ A FELVI által meghatározott 17 szakcsoportból hét került be a mintába.

² Programme for International Student Assessment.

³ Progress in International Reading Literacy Study- A 9-10 éves tanulók olvasásteljesítményének nemzetközi összehasonlító felmérése.

⁴ Trends in International Mathematics and Science Study – A matematika és természettudomány nemzetközi összehasonlító teljesítménymérése.

munkaerő-piaci fontosságát. Az elmúlt néhány évtizedben a világról alkotott tudásunk, a kulturális, a tudományos és a technikai ismereteink robbanásszerű bővülése minden korábbinál fontosabbá tette az értő olvasás képességét. A legújabb elméletek szerint pedig a jövő munkásainak – a tudásmunkások – egyik legfontosabb kulcs-kompetenciája a szövegértés, a szakemberek szerint enélkül elképzelhetetlen az értékes, alkotó munka.⁵

A szakirodalomban több definíciót is használnak a szövegértési képességre vonatkozóan. Ezek lényegét összefoglalva azt mondhatjuk, hogy ez az a kompetencia, amely hozzásegíti az olvasót az írott szövegben rejlő információk *felismerésére, feldolgozására* és az ezekkel való *tevékenységekhez*. Alapvetően az új ismeretek elsajátításához szükséges eszköznek tekintik, vagyis a szövegértés *eszköztudás*.

A szövegértési teljesítmény mérése során meghatározzák a vizsgálandó *gondolkodási műveleteket*. Az értő olvasás során a több, különböző szintű kognitív műveletet végzünk. A szöveg megértésének mélységét az fogja meghatározni, hogy milyen szinten sajátítottuk el az egyes műveleteket. Ezek az egyszerű információ-visszakereséstől, a komplex, fogalmi és kritikai gondolkodást igénylő értelmezésig terjednek. Azonban figyelembe kell venni azt is, hogy nemcsak a gondolkodási műveletek minősége határozza meg teljesítményt. Nagy szerepe van az olvasottak megértésében a *szöveg jellemzőinek* is. Fontos sajátosság *téma ismertsége, az írott információk jellemzői, a szöveg terjedelme és bonyolultsága, illetve a szöveg típusa* is.

Kutatásomban a fentiek közül a szöveg típusával és az írott információk minőségi jellemzőivel kapcsolatosan vizsgálom a teljesítmény alakulását.

A szöveg típusával kapcsolatban az általunk alkalmazott teszt szövegei a PIRLS által meghatározott *olvasási célok* szerint⁶ vizsgálható: az élményszerző/ismeretterjesztő dimenziók mentén.

Az információk minőségi jellemzőivel kapcsolatban a vizsgálható, hogy hogyan befolyásolja az elsős hallgatók szövegértését az, hogy az adatok konkrétak-e, vagy elvontak.

Röviden a matematikai képességekről

A matematikai képesség terminológiája kevésbé egységes, mint a szövegértésé. Ugyanazt a képességcsoportot jelöli a matematikai eszköztudás⁷, a matematikai kompetencia⁸, a matematikai műveltség, illetve a matematikai kultúra⁹, matematikai képességek¹⁰. Látszólag különböző fogalmakról van szó, tartalmilag azonban szinte teljesen megegyeznek. Különbséget talán csak a hangsúlyokban fedezhetünk fel. Éppen ezért e fogalmakat szinonimaként használom, mindamellett, hogy törekszem arra, hogy az egyes kutatásokkal kapcsolatban megtartsam az általuk alkalmazott terminológiát.

A fenti fogalmak lényegét – véleményem szerint – a NAT foglalja össze a legértetőbbben és tömörebben. Eszerint a XXI. században releváns matematikai képessé-

---

⁵ Harangi L.: A tudásgazdaság munkásainak kompetenciái – elvek és gyakorlat. In.: Humánpolitikai Szemle, 2008. (19. évf.) 11. sz. 3-14. old.

⁶ Balázs Ildikó-Balkányi Péter: PIRLS 2006. Összefoglaló jelentés a 10 éves tanulók szövegértési képességeiről. Oktatási Hivatal 2007.

⁷ Monitor '97

⁸ NAT

⁹ PISA-mérések és az Országos Kompetenciamérések

¹⁰ TIMSS

gekkel rendelkeznek az, „*aki alkalmazni tudja az alapvető matematikai elveket és folyamatokat az ismeretszerzésben és a problémák megoldásában, a mindennapokban, otthon és a munkahelyen*”.¹¹ Ez azt jelenti, hogy az egyén a hétköznapokban felmerülő problémáinak megoldásakor képes a matematikai ismereteit segítségül hívni: képes a számokkal, arányokkal, alpműveletekkel, matematikai reprezentációkkal és fogalmakkal dolgozni; képes matematikai érveket megfogalmazni és értékelni; képes a jelenségek közötti kapcsolatok, ok-okozati összefüggések felismerésére.

A matematikai képességek mérése során két dimenziót vizsgálnak a kutatók: a *gondolkodási műveleteket* és a *matematikai területeket*. Kutatásomban a matematikai műveletek mélyebb vizsgálatára van lehetőség, így ehelyütt csak ezek ismertetésére térek ki.

A TIMSS kutatás fogalmi kerete teszi lehetővé, hogy eredményeimet összevetsem az általuk feltárt kimutatásokkal, így ezt ismertetem.

A TIMSS három csoportját különítette el a műveleteknek:¹²

1. *Ismeret*: a következő kognitív tevékenységeket integrálja: „felidézés, felismerés, számítás, adatleolvasás, mérés, osztályozás - sorbarendezés”.

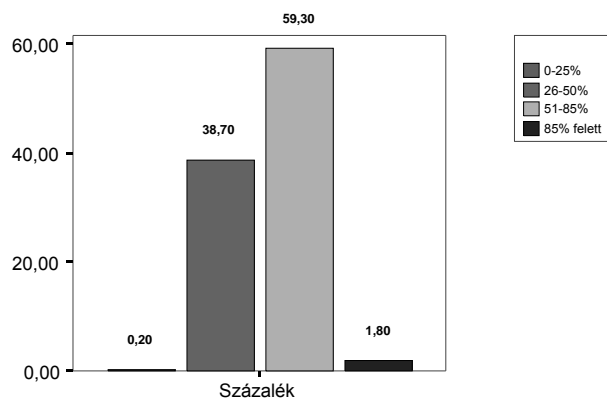
2. *Alkalmazás*: „kiválasztás, ábrázolás, modellezés, végrehajtás, rutinfeladatok megoldása” készségeit foglalja magába.

3. *Értelmezés*: az a készségcsoport lehetővé teszi, hogy a tanuló képes legyen az „elemzésre, általánosításra, összekapcsolásra, bizonyításra és a nem rutinfeladatok megoldására”

A felsőoktatásba belépő hallgatók szövegértési átlagteljesítménye

Ahogy hipotézisemben is említettem a szövegértési tesztet úgy alkották meg, hogy az önálló és eredményes tanulás szempontjából akkor elfogadható a tanuló teljesítménye, ha eléri a 85%-ot.

2. ábra: Szövegértési feladatokon elért teljesítmények százalékos megoszlása

Sajnos, minimális 1,8 százalékos arányban a hallgatók elérték ezt a határt. Mintegy 60%-uk ötven és nyolcvanöt százalék közötti eredményt ért el, míg 38,9%-uk még ennnyit sem.¹³ Átlagteljesítményük 57,08%.

¹¹ 243/2003. (XII. 7.) Korm. rendelet. Forrás: http://www.okm.gov.hu/letolt/kozokt/nat_070926.pdf

¹² Balácsi I.: TIMSS 2007. Összefoglaló jelentés a 4. és 8. évfolyamos tanulók képességeiről matematikából és természettudományokból. Oktatási Hivatal 2007.

Bár nagyon kevés hallgató érte el az eredményes önálló tanuláshoz szükséges teljesítményt, összességében mégis jónak mondhatóak a szövegértési eredményeik, hiszen 61,1%-uk ötven százalék feletti eredményt produkált.

Nemek és a szövegértés

A PISA és a PIRLS vizsgálat is azt mutatta ki, hogy a lányok szövegértési teljesítménye jobb, mint a fiúké. Ebből kiindulva az volt az elvárásom, hogy az általunk felvett mintában is ez a tendencia fog megjelenni.

Érdekes, hogy hipotézisem nem teljesült. Ahogy az 1. táblázatból is leolvasható, a két nem szövegértési átlagteljesítménye szinte teljesen megegyezik. Elképzelhető, hogy az említett vizsgálatok által kimutatott különbség csökken a közoktatási rendszerben eltöltött idő alatt, ahogy az is, hogy az egyoldalú mintaválasztás miatt nem mutathatók ki a különbségek.

1. táblázat: A szöveg típusának hatása az elsős hallgatók szövegértési teljesítményére

Szövegértés összes elért pont			
Neme	Átlag	Elemzés	Szórás
Férfi	13,84	1026	3,444
Nő	13,60	3491	3,476
Összesen	13,65	4517	3,470

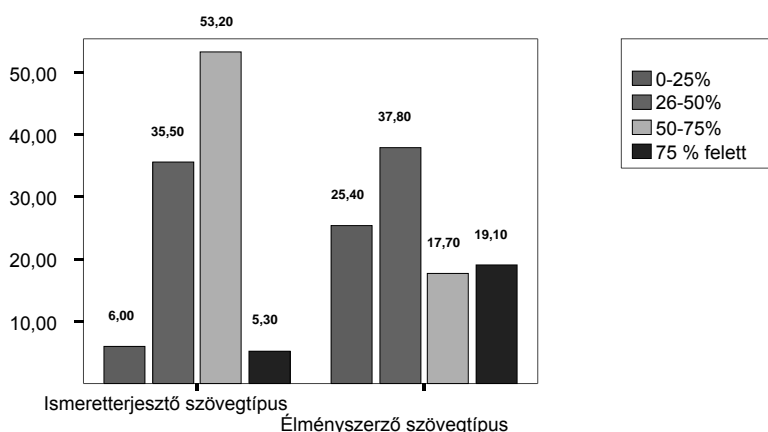
A PIRLS vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy a magyar tanulók az *élményszerző szövegtípusokban eredményesebbek, mint az ismeretterjesztőkben*.¹⁴ Ez abból a szempontból jelenthet problémát, hogy már a közoktatásban is, de a továbbtanulás során, a felsőoktatásban is főleg ismeretterjesztő típusú szövegekkel találkoznak a tanulók. Így szövegértési képességeiknek ez a hiányossága alapvetően ronthatja a sikeres, örömteli tanulás lehetőségét. Érdekes kérdés tehát a felsőoktatás szempontjából is, hogy hogyan alakul ez a tendencia a belépő hallgatók esetében.

A fentiek alapján feltételezhető, hogy *az általunk felvett kérdőívek eredményei is ezt az irányt fogják mutatni*. A vizsgálatok részben igazolják, részben pedig cáfolják ezt a hipotézist. A 4. számú ábráról jól leolvasható, hogy az élményszerző szövegeken majdnem négyszer többen értek el legalább 75 %-os teljesítményt, mint az ismeretterjesztők esetében. Ugyanakkor, ha jobban megnézzük a grafikont, láthatjuk, hogy előbbi esetében mindössze 36,8% haladta meg az 50%-ot, míg az ismeretterjesztő típuson 58,5 %. Ebből a szemszögből vizsgálva a kérdést, inkább tekinthetjük a kérdőívet kitöltő hallgatókat az ismeretterjesztő szövegtípusok esetében eredményesebbnek, mint az élményszerző szövegekében.

A fent említett vizsgálatoktól való eltérés oka több tényező is lehet. Lehetséges, hogy még a középiskola során korrigálódik ez a hiányosság, ahogyan az is, hogy a felvételi eljárással szelektálódnak ki az ismeretterjesztő szövegekben sikeresebb hallgatók. Ezt a kérdést akkor lehetne megválaszolni, ha rendelkeznének a felsőoktatásba be nem került, vagy nem is jelentkező fiatalok eredményeinek ismeretével is.

¹⁴ Balázs I.: im.

3. ábra: Különböző típusú szövegek esetében elért eredmények megoszlása

Az adatok típusa és a szövegértés

Az különböző típusú adatokkal való tevékenységek eredményességének vizsgálata azért lényeges, mert a felsőoktatás során több adattípussal is találkozik a hallgató. Nem csak könnyen felismerhető és használható konkrét adatokkal, de elvont, fogalmi gondolkodást igénylőekkel is.

Ezzel kapcsolatban fontosnak tartom felhívni a figyelmet arra, hogy a konkrét adatokkal való eredményes tevékenységekre való képességek mellett még a közoktatás során kell kialakulnia az absztrakt fogalmi gondolkodásnak is. Ez alapvető feltétele az elvont adatokkal való munkának.

A kérdőívben azonosítható három olyan kérdés, amelyek segítségével megvizsgálható, hogy hogyan alakul a szövegértés eredményessége, ha konkrét, illetve, ha absztrakt adatokkal találkozik az olvasó.

Két feladat során konkrét adatokkal találkozik a hallgató, egyik esetben egyszerű szöveggörnyezetben, másik esetében bonyolult szöveggörnyezetben találkozik.

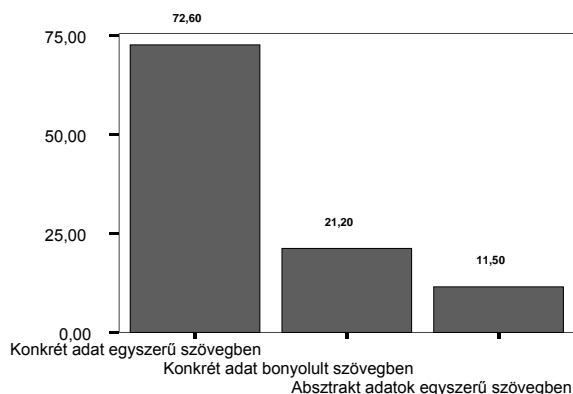
A harmadik feladatban egyszerű szövegben található elvont adattal kell tevékenykednie a megoldónak.

Mivel úgy vélem a konkrét adatokkal való munka még bonyolult szöveg esetében is könnyebb, mint az elvont adatok kezelése, ezzel kapcsolatban azt a hipotézist állítottam fel, hogy *a hallgatók szövegértési teljesítménye az első két feladat esetében hasonló lesz, míg az utolsóban egy kicsit gyengébb.*

Az elvégzett vizsgálatok nem igazolják a hipotézist. Eredményeink azt mutatják, hogy a hallgatók csak az egyszerű szövegben található konkrét adatokkal kapcsolatos kérdésekben sikeresek. A bonyolult szövegben található konkrét adatokkal, illetve az absztrakt adatokkal kapcsolatos munka már nagy gondot okoz nekik.

Kimutatásaim alapján úgy gondolom, hogy érdemes lenne nagyobb hangsúlyt fektetni a fogalmi gondolkodás fejlesztésére, illetve a kérdés további, mélyebb vizsgálataira.

4. ábra: A szövegértési teljesítmények az adatok típusának függvényében (jó válaszok)

Összefoglaló gondolatok a szövegértési képességről

A felsőoktatásba belépő hallgatók szövegértési képességével kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy nem az előzetes elvárásainknak megfelelően alakul. Az 57,08%-os átlagteljesítmény *alacsonynak* tekinthető, a felsőoktatás során szükséges teljesítményhez képest.

Vizsgálataim rámutattak arra a tovább gondolásra érdemes tendenciára, mely szerint a felsőoktatásba belépő hallgatók fogalmi gondolkodásának szintje nem megfelelő, hiszen az absztrakt adatok elemzése, és a bonyolult szövegek megértése egyaránt gondot okozott nekik.

Ugyanakkor a szövegértés belső szerkezetével kapcsolatban fontos kiemelni azt a *pozitív tendenciát*, hogy az elsős hallgatók, a tanulmányok tekintetében fontos ismeretterjesztő szövegtípuson jobb eredményeket értek el, mint az ebből a szempontból kevésbé lényeges élményszerző szövegekben.

A matematikai átlagteljesítmény

Az általunk használt matematikai kérdőívben a tanulók nagyon gyenge eredményeket értek el. Mindössze 5,5%-uk ért el 50%-nál többet.

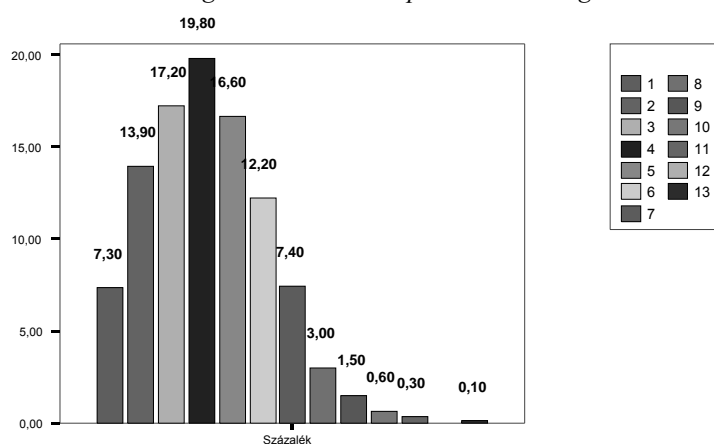
2. táblázat: A logikai teszten elért eredmények megoszlása

Arány	Százalék
0–25%	38,5
26–50%	56,1
51–75%	5,4
75% felett	0,1

Ha megvizsgáljuk a pontszámok eloszlását, azt láthatjuk, hogy a kérdőívet kitöltők közül a legtöbben (19,80%) négy pontot értek el. Ez a 15 pontos skálán 26,66%-os teljesítményt jelent.

A gyenge teljesítményekkel kapcsolatban figyelembe kell venni, hogy mintánkban a reál szakokon tanulók aránya rendkívül alacsony.

5. ábra: A logikai teszten elért pontszámok megoszlása

Nemek

A matematikai képességek szintje és a nemek közötti kapcsolat tekintetében a TIMSS és a PISA mérések különböző tendenciákat figyeltek meg. Előbbi egyik korosztályban sem talált szignifikáns eltéréseket a két nem teljesítményében, utóbbi azonban igen. A PISA azt mutatta ki, hogy 15 éves korban a fiúk szignifikánsan jobb eredményeket érnek el a matematikai képességeket mérő teszteken. Mivel a PISA korcsoportja közelebb áll az általam vizsgálthoz, így ez alapján állítom fel hipotézisem: úgy vélem, *a férfiak jobban fognak teljesíteni a matematikai-logikai teszten, mint a nők.*

Ahogy az a 3. táblázatból leolvasható, a férfiak és a nők teljesítménye közötti különbség elenyésző, tehát ebben az esetben sem teljesül az egyéb kutatások által leírt tendencia. Ennek okai hasonlóak, mint a szövegértés esetében.

3. táblázat

Nem		Logikai teszten elért átlagpontszám
Férfi	Átlag	4,56
	Elemzés	1282
	Szóródás	2,109
Nő	Átlag	4,12
	Elemzés	4381
	Szóródás	1,940
Összesen	Átlag	4,22
	Elemzés	5663
	Szóródás	1,987

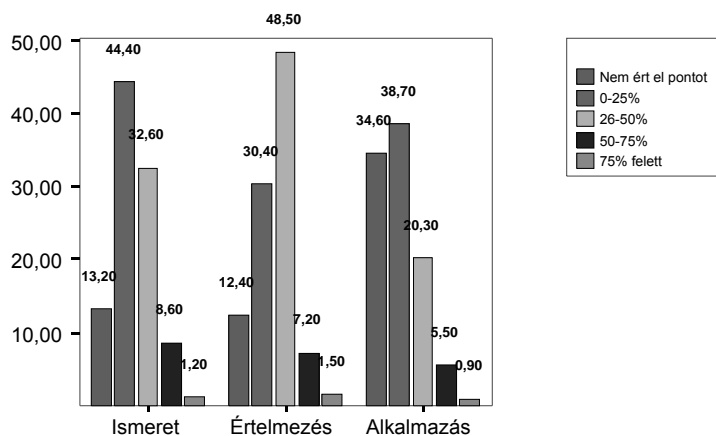
Matematikai műveletek

A TIMSS kimutatásai szerint a negyedik osztályosok az alkalmazásban a legjobbak, ezt követik az értelmezéssel, végül az ismerettel kapcsolatos műveletek. A nyolcadikosok szintén az alkalmazásban a legjobbak, míg az ismeret és értelmezés területén ugyanolyan teljesítményt nyújtottak.

Előbbiek alapján úgy gondolom, hogy a felsőoktatásba belépő hallgatók is az alkalmazásban lesznek a legsikeresebbek, míg a másik két területen hasonló eredményeket érnek el.

6. ábra: Tendenciák a matematikai műveletekben

Hipotézisem nem teljesült, vizsgálataim szerint az alkalmazásban érték el a legrosszabb teljesítményeket a hallgatók: 34,6%-uk nem ért el pontot, 59%-uk nem érte el az ötven százalékos teljesítményt és mindössze 6,4%-uk haladta azt meg.

Az elsősők az ismeret területén voltak a legsikeresebbek: 9,8%-uk ért el ötven százalék feletti eredményeket, 77% ez alatt ért el valamilyen pontszámot, míg 13,2% nem tudott megoldani egyetlen ilyen jellegű feladatot sem.

Az értelmhezét igénylő feladatokban hasonló eredményeket értek el. 8,7% múlta felül az ötven százalékot, 78,9% elért valamilyen egyéb pontszámot, 12,4% nem oldott meg egy feladatot sem.

Esetünkben tehát nem igazolódtak a TIMSS vizsgálat eredményei, az általunk leírt tendencia szerint a hallgatók az ismeretek területén nyújtották a legjobb teljesítményt, ezt követte egy kicsi eltéréssel az értelmhezés, míg az alkalmazás a legutolsó helyre szorult. A különbségek okait kérdőívünk alapján nem tudjuk megállapítani.

Összefoglaló gondolatok a matematikai képességekkel kapcsolatban

A matematikai képességekkel kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy azok szintje aggasztóan alacsony, még akkor is, ha ebben nagy szerepet játszhat a minta torzult megoszlása, melyben a humán szakos hallgatók vannak túlsúlyban. A 26,66%-os átlagteljesítmény messze elmarad az elvárhatótól. Úgy érzem, a matematikai képességekről túlságosan keveset beszélünk. Pedig ez a műveltség legalább olyan fontos a mai társadalomban, mint a szövegértési képesség.

Manapság mindennél fontosabb lenne, hogy a bennünket körülvevő kaotikus világban koherenciát, összefüggéseket, logikai kapcsolatokat találjunk, ehhez pedig – többek között – elengedhetetlen ez a képesség. Éppúgy, mint hétköznapi tevékenységeink során, vagy munkánkban és természetesen a tanulásban is.

Talán érdemes lenne a matematika tanítás módszertanában nagyobb hangsúlyt fektetni az alkalmazhatóság kérdéseire, a kreatív, önálló feladatmegoldások gyakorlására, hiszen a humán-beállítottságú fiataloknak is szükségük van eme kompetenciára.

Összefoglalás

Az eredmények összefoglalása előtt fontosnak tartom felhívni a figyelmet arra, hogy kutatásom következtetései természetesen akkor lennének teljesebbek, ha ismernénk a mintából kimaradt rétegek szövegértési és matematikai képességeit is. Érdekes lenne összevetni eredményeimet azokkal a teljesítményekkel, amelyekkel a felsőoktatásba nem jelentkező, vagy a fel nem vett fiatalok rendelkeznek.

A vizsgálatban megfigyelhető tendenciák azonban így is utalnak egyrészt arra, hogy a közoktatás rendszere még mindig nem működik a leghatékonyabban, másrészt arra, hogy ebből fakadóan a felsőoktatás sem lehet az.

A közoktatás alapvető céljának tekinthető az, hogy felkészítse a tanulót a társadalmi-gazdasági beilleszkedésre; kialakítsa és fejlessze az ehhez szükséges alapvető képességeket. Ezek közé tartozik az olvasás-szövegértési és a matematikai kompetencia is. A közoktatás tehát akkor eredményes, ha a tanulók megfelelő szinten elsajátítják ezeket. A vizsgálataim azonban azt mutatják, hogy a felsőoktatásba belépő hallgatók – akik feltételezhetően jobb eredményeket értek el a közoktatásban, mint az egyéb életutat bejáró fiatalok – sem rendelkeznek e képességek magas szintjével.

Kutatásom eredményeit összefoglalva megállapítható, hogy az első évfolyamos hallgatók szövegértési és matematikai-logikai képességeinek szintje elmarad a felsőoktatásban elvárható szinttől. Bár az olvasásmegértés tekintetében jobb átlagteljesítményt hoztak a kérdőívet kitöltők, mint a matematikai kompetenciák területén, még abban is mintegy 25%-kal elmaradnak a felsőfokú tanulmányok során oly nélkülözhetetlen, önálló tanuláshoz szükséges képességszinttől. A matematikai képességek terén hozott alacsony teljesítmények arra hívják fel a figyelmet, hogy a nem reál-beállítottságú fiatalok számára nagy problémát jelentenek még a csak egyszerű matematikai ismereteket igénylő, alapvetően logikai úton megoldható feladatok is.

A viszonylag alacsony képességszintekkel kapcsolatban felvetődik a kérdés, hogy hogyan képesek a hallgatók a különböző jelenségek, események, történések leírásait, logikai összefüggéseit, ok-okozati kapcsolatait, egymásra következő lépéseit megérteni, értő módon megtanulni. A megfelelő szövegértési és matematikai képességek nélkül legfeljebb bemagolni tudja a hallgató a tananyagot, megérteni, és a későbbiekben alkalmazni már nem. Így nem csoda, ha sok kritika éri a felsőoktatás eredményességét. Ahogyan az sem, ha a munkáltatók azt tapasztalják, hogy a frissen végzett hallgatók nagy része nem képes tudását használni.

A felmérés eredményeiből kiindulva úgy gondolom, hogy érdemes lenne nagyobb hangsúlyt fektetni a képességek mérésére, fejlesztésére, nem csak a közoktatás keretein belül, de a középiskolából kilépő tanulók esetében, a felsőoktatás és a felnőttoktatás során is.

Irodalom:

- Balázsi I.: PIRLS 2006-Összefoglaló jelentés a 10 éves tanulók szövegértési képességeiről, Oktatási Hivatal, Bp. 2007
- Balázsi I.: PISA 2006 Összefoglaló jelentés: A ma oktatása, a jövő társadalma, Oktatási Hivatal, Bp. 2007
- Balázsi I.: TIMSS 2007. Összefoglaló jelentés a 4. és 8. évfolyamos tanulók képességeiről matematikából és természettudományokból. Oktatási Hivatal 2007.
- Halász G. - Lannert J.: Jelentés a magyar közoktatásról 2003. OKI, Bp. 2003
- Halász G. - Lannert J.: Jelentés a magyar közoktatásról 2006. OKI, Bp. 2006
- Harangi L., Durkó M.: Olvasásmegértés, művelődési motiváció, szabadidő-felhasználás: Nagyvárosi tanuló és nem tanuló felnőtteknél. Művelődéskutató Intézet, Bp. 1984.

Imre A.: Jelzések az oktatásról, OKI, Bp. 2003.

<http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=kiadvany&kod=jelzesek>. 2008-11-05

Dr. Tóth L.: Az olvasás pszichológiai alapjai, Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2002.

Vári P.: PISA –vizsgálat 2000, Műszaki Könyvkiadó, Bp. 2003.

243/2003. (XII.17.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. http://www.okm.gov.hu/letolt/kozokt/nat_070926.pdf, 2008-10-12.

Szakkikkek:

Balázi Ildikó - Balkányi Péter: PIRLS 2006. A negyedikeselek szövegértése. Új Pedagógiai Szemle, 2008/01. <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2008-01-ta-tobbek-pirls>; 2008-10-11

Balázi Ildikó – Szabó Vilmos – Szalay Balázs: A matematikaoktatás minősége, hatékonysága és az esélyegyenlőség. A PISA 2003 nemzetközi tudásmérés magyar eredményei. Új Pedagógiai Szemle, 2005/11. <http://www.oki.hu/printerFriendly.php?tipus=cikk&kod=2005-11-ta-Tobbek-Matematikaoktatasi>; 2008-12-20

Csikos Csaba: A matematikai tudáskonceptió a 2003-as PISA-vizsgálatban.

http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=uj_vizsga_uj_tudas-1szakmai-csikos; 2008-12-06

Dán Krisztina: Olvasásfejlesztés a kerettantervekben. Könyv és Nevelés, 2001/2.

<http://www.opkm.hu/konyvesneveles/2001/2/cikk2.html>; 2008-10-30

Felvégi Emese: Gyorsjelentés a PISA 2003 összehasonlító tanulói teljesítménymérés nemzetközi eredményeiről, Új Pedagógiai Szemle, 2005/01.

<http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2005-01-vt-felvegi-gyorsjelentes>; 2008-11-20

Harangi L.: A tudásgazdaság munkásainak kompetenciái – elvek és gyakorlat. In.: Humánpolitikai Szemle, 2008. (19. évf.) 11. sz. 3-14. old.

Horváth Zsuzsanna: A szövegértés mint koherenciaképző a tanításban és a tanulásban.

<http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=testveri-Horvath-szovegertes>; 2008-12-03

Vári Péter – Bánfi Ilona – Felvégi Emese – Krolopp Judit – Rózsa Csaba – Szalay Balázs: A PISA 2000 vizsgálatról. Új Pedagógiai Szemle, 2001/12.

<http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2001-12-ta-tobbek-pisa>; 2008-09-16

Vári Péter – Auxné Bánfi Ilona – Felvégi Emese – Rózsa Csaba – Szalay Balázs: Gyorsjelentés A PISA 2000 vizsgálatról. Új Pedagógiai Szemle 2002/1.

<http://www.oki.hu/printerFriendly.php?tipus=cikk&kod=2002-01-ta-Tobbek-Gyorsjelentes>; 2008-09-20.

